

השיעור השבועי

גיליון מס' 538

הרב המקדים: הרח"צ אלימלך בידרמן שליט"א
מגיד מישורים

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבתי"כ היזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויס רבים. מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
20:17	19:31	18:40	חל אביב
20:14	19:29	18:38	חיפה
20:16	19:31	18:39	באר שבע
20:15	19:30	18:39	

שבת הגדול | צו | ג' ניסן תשפ"ו

כתב וערך השיעור:
הרב דכיר פרץ שליט"א

הלכות פסח - ג

לומר כל יום ג' פרקי תהלים ולהתפלל על עם ישראל ועל החיילים. בזכות התורה לא נפגעים מהטילים. הכשר כלים לפסח. חמוץ "היתרא בלע" או "איסורא בלע". הכנת חרוסת וגרעינים בכלי חמוץ. נ"ט בר נ"ט דהיתרא. הכשר הפינג'אן והמיחם

הכשר כלים בזמננו

א. נאמר כמה דברים בענין הכשר כלים, חכם אחד פרסם באיזה מקום שהיום הכלים לא בולעים הרבה, פעם הכלים היו עבים והיו בולעים הרבה חמוץ, ולכן היה צריך להכשיר, אבל כיום הכלים דחוסים, ומספיק לכל הכלים ניקוי והגעלה, ואין צורך ליבון. אבל אין לעקור כל דברי רבותינו במשנה בגמרא בראשונים ובאחרונים ובש"ע, כולם כותבים את כל הפרטים לגבי הכשר כלים, כי כיום בולע פחות, אבל בודאי שבולע, ואמנם כצירוף בעלמא אפשר לצרף את הסברא הזו להקל בכל מיני מקרים¹, אבל בודאי שגם היום שייכים כל דיני הכשר כלים, ומי שיש לו כסף והקב"ה חנן אותו בשני שלחנות, יקנה מערכת כלים חדשה לפסח, כגון סירים וקערות, וצלחות וסכו"ם, או שיקח כלים חד פעמי שכיום עושים כל כך יפים שמתאימים גם לליל הסדר, ויקנה לכבוד החג. ואם הוא אברך עם עשרה ילדים ואין לו אפשרות, הוא נצרך להכשר כלים. ונבאר הדינים בקיצור.

כתשמישו כך הכשרו

ב. במשנה עבודה זרה (ע"ה): הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים - והגוי בישראל בזה נבלה וטרפה - את שדרכו להטביל יטביל, להגעיל יגעיל, ללבן באור ילבן באור. שפודים ואסכלאות שצולים בהם בשר, חייבים ליבון,

¹ מדברי הרב אלימלך בידרמן שליט"א: ברשות מרן פוסק הדור מאורם של ישראל שליט"א. א. יהי רצון שנוכה עוד השנה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון.

דברי מדרן שליט"א: חזק וברוך לגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א, הקדמתי קצת כי גם אני רוצה לשמוע את דבריו המחזקים, וב"ה מכאן אלפים שומעים במקומות רבים. הקב"ה יתן לו כוח ובריאות שימשיך עוד רבות בשנים לחזק את הציבור, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

פותרים בכבוד אכסניא, הגאון רבי ראובן אלבו ראש ישיבת אור החיים וחבר מועצת חכמי התורה, שנתן את המקום עד יעבור זעם, אשריו ואשרי חלקו, הוא בורא נפשות רבות, מחזק את ציבור בעלי התשובה והופך אותם לבני תורה, יישר כח על שמארח אותנו במקום הזה.

צריכים לדעת שהחיילים עוקים להרבה סייעתא דשמיא, אנחנו נמצאים במצב של מלחמה, וצריך להתפלל על החיילים, שיצליחו במה שעושים, כיפת ברזל, טיל חץ, וצריך להכיר להם טובה. בעצם כל עם ישראל בארץ נמצאים בצרה ובפחד מהטילים האלו, כל אחד צריך לשמור על עצמו ולא לקחת שום סיכון, וגם בבני ברק אם יש התראה ואזעקה מיד ילך למקום מוגן. בכל יום אחרי התפלה, אחר שאומרים פרשת הנשיאים, בכל מקום יאמרו ג' פרקי תהלים, "ושב בסתר עליון" (תהלים צא), "שיר למעלות אשא עיני" (תהלים קכא), "שיר המעלות ממעמקים" (תהלים קל), שהקב"ה ישמור על כל עם ישראל שנמצאים בצרה, כי בכל דור עומדים עלינו כלותינו, פעם היו מלחמות עם ירדן, מצרים, סוריה, לבנון, שהן

וסירים ויורות שמשתמשים ברוטב ברוב פעמים, עושים להם הגעלה, כי כדרך תשמישו כך הכשרו. ובגמרא (טו.) מובא, שבבית המקדש היו צולים את בשר הקרבנות בשפודים ואסכלאות, והרי בשר חטאת אחר יום ולילה נעשה נותר, ובשר שלמים אחר שני ימים ולילה נעשה נותר, ונאמר (שמות יב, ז) "והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו", אם כך מה שממשיך לצלות על אותו שפוד מקבל טעם איסור של נותר הבלוע בשפודים, ואיך צלו בזה שוב ושוב? ואומרת הגמרא שהיו מגעילים את השפודים. הקשה רב עמרם לרב ששת: הלא במשנה אמרו ששפודים ואסכלאות ששימושם ביבש צריך ליבון? אמר ליה: עמרם ברי! מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים, הכא היתרא בלע, התם איסורא בלע. כלומר, בקדשים כיון שהכלי בתחילת בליעתו לא בלע נותר אלא בלע בשר היתר, ואחר כך נעשה נותר, די בהגעלה, מה שאין כן שפודים של גוי שבלעו טעם של נבלה וטרפה, דג טמא, חזיר, טעונים ליבון.

היתרא בלע או איסורא

ג. השאלה מה הדין בפסח, האם חמוץ נקרא היתרא בלע או איסורא בלע, מצד אחד במשך השנה הוא היתר גמור², אבל מצד שני תמיד נקרא "חמוץ" ואולי נחשב כמו איסור? נחלקו בזה הראשונים מערכה לקראת מערכה,

קרובות לגבול, אבל אירן מה רוצים, "להשמיד להרוג ולאבד", הם כמו המן, ממש שנאת ישראל, ומי יודע אם יצטרפו החות"ם, צריך הרבה רחמי שמים, וצריך הרבה להתפלל. ראינו עכשיו ניסים ונפלאות, זרקו עלינו מאות טילים, והיו כמה שנפגעו, ואנו מצטערים על כל נפש מישראל, אבל מאידך היו הרבה ניסים, וצריך להודות לקב"ה, וגם להתפלל על העתיד. לכן כל יום אחרי התפלה שיאמרו פרקי תהלים, ואף אחד לא יברה, יש לנו אהבת ישראל ואוהבים גם את החיילים שנמצאים בכפת ברזל, ודואגים להם, ולומדים תורה שתגן עליהם. אנחנו לומדים תורה ולא הולכים לצבא, כי כולם יודעים שהתורה שלנו היא המגינה על כל עם ישראל, רק בזכות לימוד התורה קורים כל הניסים והנפלאות, שזורקים עלינו כל כך הרבה טילים ואין הרבה נפגעים יחסית.

² כגון לגבי פלאטה חשמלית, שהרב כתב בחזון עובדיה (פסח ע"ה קלח) שדי לערות עליה מים חמים. לפני כן יחמם אותה, ואחר כך יוציא מהשקע וישפוך עליה מים חמים. והעירו שפעמים שמחממים עליה לחם וכדומה, ואיך מועיל הכשר כזה? בזה אפשר להתחשב כצירוף בעלמא בסברא שהיום הפח יותר דחוס ויש פחות בליעה. וכן לגבי תנור אפיה.

³ מי שהולך בדרך ורואה לחם על הרצפה, מרים מנשק ושם על הגדר, אין מעבירין על האוכלין (עירובין סד: ב"מ ג.). וזה דוקא בלחם שראוי לאכילה, כגון שעטוף בניילון, או וופלה עטוף, ירים וישם על הגדר. אבל אם כבר לא ראוי, לא צריך להרים, חבל על הטרחה להתכופף.

הרי"ף והרא"ש (פסחים ל:) - שני עמודי ההוראה - העתיקו את המשנה בעבודה זרה גם לגבי פסח, כלומר שאין חילוק בין מאכלות אסורות לחמץ, שכל שתשמישו בביש - כגון תבנית של תנור שעשו בה עוף בגריל או עוגות או בורקס, או סיר פלא שהיו אופים בו עוגות, ואפילו עם קצת שמן שלא ידבק - הכשרו בליבון, וכל שתשמישו בלח הכשרו בהגעלה. וביאר הר"ן בדברי הרי"ף, שחמץ שמו עליו, כל השנה הוא נקרא חמץ, ולכן נחשב איסורא בלע. וכן דעת הרמב"ן (הובא בר"ן פסחים ל:), מהר"ם חלאווה (פסחים ל:), המאירי (ע"ז ע"ג) ועוד. וכתב הבית יוסף (סימן תנא) בשם רבינו ירוחם (נ"ה ח"ב ד"מ ע"ב) שכן דעת רוב הפוסקים. אולם לדעת הרמב"ם (פ"ה מהלכות חמץ ומצה הלכה כג) אין מושג של ליבון בפסח, וגם כלים שהשתמשו בהם בביש די בהגעלה, כי חמץ לפני פסח הוא היתר גמור כמו חטאת ושלמים. וכך סוברים גם הראב"ד (בש"ת תמים דעים ס"ס קז), ספר היראים (סימן קו), הסמ"ג (סימן עז), הראב"ה (פסחים סימן תסד), האור זרוע (ה"ל פסחים ד"ה ע"ד, ובמס' ע"ז סי' רצד-רצה) ועוד.

סתירה בשלחן ערוך

ד. מרן בשלחן ערוך (סימן תנא סעיף ד) כתב: כלים שמשתמשים בהם על ידי האור כגון שפודים ואסכלאות, צריכים ליבון, והליבון הוא עד שיהיו ניצוצות ניתזים מהם. ומרן פסק דלא כהרמב"ם, אף שבדרך כלל פסק כמותו כמו שכתב הכנה"ג (בשיריו לאו"ח סימן תצה סק"ה), כי כן דעת שני עמודי ההוראה הרי"ף והרא"ש שחמץ נחשב "איסורא בלע", ומשום חומרא דחמץ. וכיום בכל מקום שעושים הכשר כלים, יודעים שכלי שהשתמשו בו בביש צריך ליבון. והקשו האחרונים סתירה בשלחן ערוך, שבסימן הבא (סימן תנב סעיף א) כתב, שיש לזהר להגעיל קודם זמן איסורו של החמץ, שהוא שעה חמישית בערב החג, כדי שלא יצטרך לדקדק בכמה דברים, כי כשמגעילים לפני זמן איסורו של החמץ, אין לחוש אם משהה הכלי במים וחוזר ובלע את טעם החמץ, וכן שאין צורך להקפיד שלא ינחו המים מרתיחתם, וכן שמגעילים אפילו כלי בן יומו, וכן שאין להקפיד להגעיל כלי גדול שבליעתו מרובה עם כפיות, שבליעתן מועטת. אבל מחצות היום צריך להקפיד בכל זה. ובבית יוסף (שם) ביאר בשם הרא"ש (ע"ז פ"ה סימן לו, ופסחים פ"ב סימן ז) והר"ן (ס"פ כל הבשר מד ע"א), שלפני זמן איסורו החמץ הוא בגדר "היתרא בלע", וכיון שטעם החמץ עובר מהכלי למים וחוזר לכלי, זה בגדר נ"ט בר נ"ט דהיתרא, אבל לאחר זמן איסורו הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא. נמצא שמדברי מרן בסימן תנ"א משמע שקורא לחמץ איסורא בלע ולכן הצריך ליבון, ואילו בסימן תנ"ב משמע שחמץ קודם פסח היתרא בלע, וזו גם סתירה כבר בדברי הרא"ש?

יישובים לסתירה

ה. אלא יש לבאר על פי דברי הריטב"א (סוף ע"ז), שלעולם חמץ היתרא בלע, ולגבי סוג ההכשר מחמירים לכתחילה משום חומרא דחמץ, שיש בו איסור "כל מחמצת לא תאכלו", כל יראה ובל ימצא, וחייב עליו כרת⁴. ועוד יש ליישב על פי מה שכתב הפרי מגדים בראש יוסף (חולין קיא:), שטעם ההיתר של נ"ט בר נ"ט הוא משום שהטעם נעשה קלוש ביותר, ולעולם מרן סובר כמו שני עמודי ההוראה הרי"ף והרא"ש שחמץ הוא "איסורא בלע", ולכן הצריך ליבון לשפודים ואסכלאות, ומה שהיקל בהגעלת כלים קודם זמן איסור חמץ, כי הטעם הבלוע בהם הוא קלוש, ולא מחמירים בו להחשיבו

⁴ התוס' בפסחים (ב. ד"ה אור) כתבו, למה חכמים הצריכו בדיקה דוקא בחמץ ולא בדברים אחרים? כי חמץ חמור יותר משאר איסורים, והוא חומרא דחמץ.

⁵ כאשר הרב בקשי היה הרב הראשי, בא אליו רב אחד ואמר לו, אני רוצה תעודת כושר להתמודד להיות רב עיר. וביקש שאני אבחן אותו, נכנס וישב רגל על רגל בשחץ וגאווה, והתחלתי לשאול אותו שאלות, תגיד, מה זה טעם כעיקר? והוא התחיל להסתכן... מה זה נ"ט בר נ"ט? חשב שני"ט זה נגד טניקים... מה זה נטל"פ - נותן טעם לפגם? מה זה קפילא ארמאה? לא ידע שום דבר מימינו ומשמאלו. ונתתי לו על הראש, איך אתה בא להתמודד להיות רב עיר ולא יודע דברים פשוטים, תשאל כל בחור בישיבה אצלי אפילו בשיעור א' על המושגים האלו, ויודע. תחזור על החומר ובעוד חודש תבוא אלי שוב. והלך ולא חזר...

כ"איסורא בלע". וכשם שאנו מקילים בנ"ט בר נ"ט לכתחילה, ואף שהאשכנזים מחמירים בבשר בחלב, לגבי פסח כתב החזון איש (סימן קיט אות ד) להקל בנ"ט בר נ"ט.

גרעינים או חרוסת

ו. לדוגמא, מי שקולה גרעינים במחבת - או שהוא בטלן ואוהב לאכול גרעינים, או שבאמצע הלילה מפחד להירדם ולוקח קצת גרעינים - והמחבת של חמץ, כמובן שמכין את הגרעינים לפסח בלי קמח, אלא עם קצת מים ומלח, אבל במחבת הזו טיגנו בצהרים קציצות עם פירורי לחם, ונמצא שהמחבת בלעה חמץ, והגרעינים בלעו טעם מהמחבת. אבל זה לא טעם ישיר מהחמץ, אלא נותן טעם בר נותן טעם, ומותר. או שעשה חרוסת בכלי חמץ⁶, כמובן שניקה ואין חמץ בעין, זה נ"ט בר נ"ט, החמץ נתן טעם בכלי והכלי בחרוסת, ומותר.

מרן והרב משאש

ז. מרן זצ"ל כתב בספר חזון עובדיה על פסח שיצא לאור בשנת תשכ"ז (ח"ב עמ' סב), וכן ביחוד דעת ח"א (סי' יא), שריבה שנעשתה בכלי חמץ מותר לאכלה בפסח, והביא כמה פוסקים שכתבו להתיר נ"ט בר נ"ט ואפילו לכתחילה. בא הרב משאש ע"ה (בתבואות שמש האו"ח סי' לו, ובשמש ומגן ח"א סי' טו וח"ב סי' טו) וחלק עליו בזה, וגם לגבי נ"ט בר נ"ט בבשר בחלב כתב (בספר מזהר שמש סי' צה ס"א, ד"ה ע"א והלאה, ובשו"ת שמש ומגן ח"א סי' ה, וח"ב חיו"ד סי' מב) להחמיר, וסבר שההיתר הוא רק בדיעבד ולא לכתחילה. ומרן ביביע אומר (ח"ט חיו"ד סי' ד) השיב לו בחזרה. הם היו ידידים בלב ונפש, ושררה אהבה גדולה ביניהם, אבל כדרכה של תורה היו להם הרבה מחלוקות, ולפעמים התווכחו בבית בצעקות מריתחא דאורייתא... מתוך אהבה גדולה ובלי שום נגיעות, אלא הכל לשם שמים.

דגים שעלו בקערה

ח. במסכת חולין (קיא:) איתמר, דגים שעלו בקערה, כלומר, דגים שמבשל או מטגן אותם בקערה בשרית, ורוצה לאכול אותם עם חמאה - כי למנהגינו בלאו הכי אסור לאכול דגים עם חלב משם סכנה, וכמבואר בבית יוסף (יו"ד סי' פז) - רב אמר אסור לאכלם בכותח, ושמואל אמר מותר לאכלם בכותח, רב אמר אסור - נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר - נותן טעם בר נותן טעם הוא. כי הבשר נתן טעם בכלי והכלי נתן טעם בדגים, וזה לא טעם ישיר אלא בנו של נותן הטעם, ולכן מותר. והנה הראשונים והרמב"ם (פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלכה כג) והשלחן ערוך (יו"ד סי' צה ס"א) פסקו הלכה כשמואל. ולכאורה הרי יש לנו כלל בכל הש"ס (בכורות מט: ועוד) הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בניי, דהיינו שבדיני ממונות בחושן משפט הלכה כמו שמואל, ואילו באיסור והיתר הלכה כרב, וגם כאן היה ראוי לפסוק כרב? אלא שהגמרא המשיכה והביאה מעשה רב של אחד האמוראים שהיקל הלכה למעשה כשמואל, וכן הביאו שחזקיה אמר בשם אביי: הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאכלם בכותח.

ההיתר לכתחילה

ט. והנה בבית יוסף (סי' צה) הביא מה שכתבו הגהות סמ"ק (סי' קצח, וס"ס ריג אות ח) והגהות מיימוניות (ד"ק פ"ט מהל' מאכ"א הכ"ג) ורבינו ירוחם (נט"ו אות כח, דקל"ז

⁶ איך עושים חרוסת? מרן זצ"ל לא היה נכנס למטבח, הרבנית ע"ה היתה עושה את הכל בשבילו, אף פעם לא עבדה בחוץ, כל הזמן היתה מסורה לבית, והרב מעולם לא עשה כלים ומעולם לא בישל, ישב ולמד. אבל פעם בשנה נכנס למטבח בערב פסח בבוקר מוקדם להכין חרוסת, היה מרתיח תמרים, ואחרי שנחו מרתיחתם שם אותם בתוך ציפית של כרית, ומביא קערה גדולה, ויושב על כסא נמוך שנקרא בערבית "תכתא", וסוחט את התמרים היטב, אנחנו הבנים היינו עוזרים, סוחטים וסוחטים, ואחר כך מוציאים את רסק התמרים, ושוב פעם היה מרתיח את מי סחיטת התמרים יחד עם סוכר, עד שנהיה סמיך, ואחר כך מוסיפים קצת בוטנים או שקדים ומפוררים בפנים.

ע"ד, שירקות וקטניות שבישלו בקדירה חלבית, מותר לאכול עם בשר, ודוקא בדיעבד, אבל לכתחילה אין לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר. וכתב הבית יוסף, אבל בעל התרומה כתב במפתחות (סי' סא) שמוותר לכתחילה לעשות כן. ע"כ. גם בבדק הבית מרן הביא שוב מה שכתב רבינו ירוחם שאין לגרום לכתחילה לני"ט בר נ"ט, וכתב על זה מרן: ואין דבריו נראים, אלא לכתחילה נמי מותר לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר. עכ"ל.

מחבת בשרי

י. דוגמא מעשית, מי שבא לאכול ארוחת ערב, וממהר לכולל ערב⁷, ואומר לאשתו, תטגני לי ביצה, והיא לקחה מחבת בשרי שבצהרים הכינה בו קציצות של בשר, ניקתה את המחבת, שמה שמן חדש - לא כמו פעם שהיו שומרים את השמן לטיגון הבא... - וטיגנה ביצה, ונתנה לו בצלחת עם גבינה צהובה, גבינה לבנה, לבן, שמנת. ואומר לה, טיגנת את הביצה במחבת בשרי, ואיך אוכל עם חלב? והיא משיבה, וכי לא שמעת את השיעור במוצאי שבת, הרב אמר שלספרדים זה מותר... והוא אוכל ואומר, אבל מחר אל תעשי כך. והיא אומרת, גם מחר מותר לעשות כך, כי לפי הספרדים ההיתר גם לכתחילה... לכן לא צריכה לחפש למטה את המחבת החלבי ולהפוך את כל הכלים... כי מותר לכתחילה לגרום נ"ט בר נ"ט. והאשכנזים פוסקים כמו הרמ"א (סי' צה"ב) ולכתחלה הם מחמירים לא לעשות נ"ט בר נ"ט בבשר בחלב, אבל בפסח החזון איש מיקל.

פשקווילים בשיעור

יא. לפני כ-25 שנה היה כנס רבנים ברמלה עם רבני ערים, ודיברתי על נ"ט בר נ"ט דהיתרא, הבאתי את כל הפוסקים בהרחבה, מהגמרא, ראשונים ואחרונים. באמצע שאני מדבר, קם אחד, משגיח כשרות מרוקאי, חסיד בלב ונפש של הרב משאש - גם אני אוהב את הרב משאש וזה לא קשור - וחילק פשקווילים שלא לשמוע לנו, אוי ואבוי, הרי רק בדיעבד מותר, כמו שכתבו הש"ך (סק"א) והט"ז (סק"ד) ועוד. כך עשה באמצע השיעור. ישב שם יו"ר הישיבה הגאון רבי שלמה בן שמעון זצ"ל ועוד רבנים, וכולם שתקו, ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש (אבות פ"ב כ"ה), גערתי בו: תשב, מה אתה מפריע באמצע שיעור! ואדרבה לקחתי את הדף שחילק, ועניתי לו על הכל. הוא טען שבבית יוסף לא הכריע, אבל הרי הוא סיים בדברי ספר התרומה, וכך כתבו בעלי הכללים, שכשפוסק מסיים: אבל פלוני כתב כך וכך, דעתו כאותה דעה שסיים בה.

לשון דיעבד

יב. הבעיה שמרן בשלחן ערוך (סימן צה סעיף א-ב) כתב דין זה בלשון דיעבד, דגים "שנתבשלו או שנצלו" בקדירה של בשר, מותר לאכול בכותח. ולכאורה משמע שלכתחילה לא יעשה כן. וכך כתב הגאון רבי עבדאללה סומך⁸ בזבחי צדק (סימן צה אות ב) - הביא אותה בדף הנ"ל, ומאיפה הוא יודע? ראה בילקוט יוסף (או"ח ח"ג עמ' תכ) - והבן איש חי (שנה שניה פרשת קרח אות ג)

⁷ מסכנים האברכים שצריכים לרוץ אחר כל אפשרות שמקבלים עוד כמה פרוטות, יש כולל נץ, כולל ערב, כולל יום שישי, ועוד.

⁸ היכי רבו של הבן איש חי. לפני יותר מחמישים שנה מרן זצ"ל היה מזכיר אותו ברדיו, שכך כתב רבי עבדאללה סומך... ובישיבה היו שואלים אותי, מי זה רבי עבדאללה, מלך ירדן?... לא הכירו את הפוסקים שלנו, ומרן עשה מהפכה והחדיר את הפוסקים הספרדים, מי הכיר את רבי חיים אבולעפיא, רבי אליהו חזן, מהר"ם בן חביב, ועוד ועוד, ובזכותו גם האשכנזים התחילו להכיר את הפוסקים הגדולים שלנו.

⁹ לכן לא נבהלתי מאותו משגיח כשרות שחילק את הדפים, המשכתי את השיעור, ואדרבה עניתי לו על טענותיו, כי כאשר מקשים על הרב, ומתבוננים בענין, מוצאים תשובות, ולא בגלל שזה האבא, אלא בגלל שתורתו תורת אמת, יש לו סייעתא דשמיא עצומה, כי למד תורה לשמה בהתמדה עצומה. כשהיינו ילדים קטנים ובחורים צעירים, מתי מרן היה מדבר איתנו, כל הזמן למד ולמד, לא פסיק פומיה מגריסא, מדהים! לפעמים היינו מתלווים אליו בנסיעות, בהלוך היה לומד,

והכף החיים (סימן צה אות א) נמשכו אחריו. ולדבריהם מה שבבדק הבית כתב להתיר לכתחילה, בשלחן ערוך שוב חזר בו והחמיר. אבל לפי זה יוצא שבבית יוסף כתב להחמיר, ובבדק הבית כתב להקל, ושוב בשלחן ערוך כתב להחמיר, זה מוזר. אלא שכנראה מרן כתב את בדק הבית, חלק לפני חיבור השלחן ערוך, וחלק לאחריו, כמו שכתבנו בעין יצחק (ח"ג כללים בדעת מרן הש"ע סעיף ג, עמ' תקמח). ומה שכתב בשלחן ערוך לשון דיעבד, תפס כלשון הגמרא דגים "שעלו" בקערה, מרן לא כותב בלשונות שלנו... אבל באמת לאו דוקא דיעבד, ואפילו לכתחילה מותר לעשות נ"ט בר נ"ט דהיתרא, וכמשמעות הבית יוסף, וכמפורש בבדק הבית.

מתי כוחא דאיסורא עדיף

יג. היו שהקשו, אם כך, נדייק מהגמרא שכתבה לשון דיעבד, שכל ההיתר הוא בדיעבד ולא לכתחילה. ומה יענו הראשונים שהתירו לכתחילה? אלא ההסבר הוא שהגמרא באה להשמיע את כוחו של רב שאסר, שאפילו בדיעבד אסר, ואף דקיימא לן כוחא דהיתרא עדיף (ביצה ב), והיינו שעדיף להשמיע את כוח המתיר, ולמה כאן השמיעה את כוח האוסר? כתב האדמו"ר מערלי הגאון רבי יוחנן סופר זצ"ל - היה בקטמון שכן של הישיבה שלנו, והיה בא לתת שיחות אצלנו בחזון עובדיה - בספרו יומין דחנוכה (סוף הספר כללי חת"ס כלל ע), שפעמים מצינו שעדיף להשמיע כוח האוסר, אם יש חידוש גדול בכוח האוסר יותר מכוח המתיר, וכמו בנידוננו, כי הוא חידוש גדול מאוד לאסור אפילו בדיעבד דגים שיש בהם טעם קלוש של בשר, אבל שמואל שמתיר הוא אף לכתחילה.

להראות שידוע הלכות

יד. גם בספר חוט המשולש (הטור השלישי סי' לג) של צאצאי התשב"ץ - המשיכו את דרכו בתורה, היו בסוף תקופת הראשונים - כתב מהר"א אבן טוואה להתיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה. וכן כתבו רבי יהודה עייאש - לפני כ-280 שנה - בשו"ת בית יהודה (ח"ב סי' צב), שו"ת בית דוד (חידו"ד סי' מב), שו"ת פני דוד פאפו (חידו"ד סי' ב), רבי יצחק טייב בערך השלחן (סימן צה סק"ה) ועוד. וכך כתבנו בילקוט יוסף עוד בשנת תשמ"ז (איסור והיתר ח"ג עמ' תטו, תכ), ואחר שהארנו בזה הבאנו מה שכתב בזה מרן בכתב יד, שחזיק היתר זה.⁹ המסקנא שמוותר לעשות נ"ט בר נ"ט לכתחילה, ומי שרוצה להראות שהוא יודע הלכות יקח מחבת בשרי ויטגן ביצה, ויאכל בארוחת ערב ביחד עם חלב. והוא הדין בפסח שמוותר לפני פסח לעשות חרוסת, ריבה, או גרעינים¹⁰, בכלי חמץ.

הבשר הפינג'אן והמיחם

טו. כאמור בכל כלי הולכים אחר רוב תשמישו, וכתב בשלחן ערוך (סימן תנא סעיף יא) שמחבת דיה בהגעלה, כי רוב תשמישה בשמן שהוא לח. ופינג'אן שעושים בו בדרך כלל תה, לא עושים שם אטריות או שקדי מרק, אבל לפעמים מניחים אותו על השיש ויש שם לחם או עוגות של חמץ, וזה בולע, וכי במשך שנה שלימה אדם יכול לשים לב שלא יגע בו חמץ? זה לאו

ובחזור בלילה מאוחר היה מדבר איתנו קצת. פעם שאל אותי באיזה תלמוד תורה אני לומד, יבנה או בני ציון... עד כדי כך. מעולם לא הלך לאסיפת הורים, הרבנית היתה הולכת, ומפני שלמד בהתמדה כזו גדולה, ומתוך שקיעות בלימוד, זכה שממש כל רו לא אניס ליה.

¹⁰ כשהיינו ילדים היינו מפצחים גרעינים אחרי הסעודה, ומרן היה גוער בנו, זה מאכל של בטלנים!... פעם בעל תשובה אחד היה לו בצלחת תערובת של שקדים בוטנים וגרעינים, ושמע שאמרתי בשיעור שגרעינים זה מאכל של בטלנים, לקח כל הגרעינים והוציא מהצלחת, וכי אני בטלן?!... אבל מה אתה עושה, אתה בורר! כי כשהוא לא רוצה את הגרעינים הם נחשבים אצלו פסולת, וצריך לעשות הפוך, לקחת את הבוטנים ולהשאיר את הגרעינים, אבל הוא לא ידע. כשהעירו לו לקח את הגרעינים והחזיר לצלחת... השאלה האם מותר או אסור לאכול, שהרי כבר לא אהנו מעשיו, שהחזיר את הגרעינים? ההלכה שמוותר ליהנות מכל מה שבצלחת, כי לא נעשה מעשה בגופו. א"ה כשנלמד הלכות בורר נדבר בזה (ראה השיעור השבועי תשפ"א פר' חקת אות כ, תשפ"ג פר' ואתחנן אות כב).

אדעתיה. וכן מיחם שמחממים בו מים ומניחים אותו על הפלאטה, הוא מיועד רק למים, אבל לפעמים נותנים על הפלאטה חמץ, או על שמניחים על מכסה המיחם בורקס, חלות או קוגל, וזה בולע חמץ, האם צריך להכשיר את המיחם? שהרי רוב תשמישו למים ולא לחמץ.

הגע עצמך

טז. יש מי שרצה לומר שהפינג'אן והמיחם לא צריכים הכשר, ודייקו מהבן איש חי (שנה ראשונה פרשת צו סעיף יב ד"ה וכתוב) והרב פעלים ח"ג (האו"ח סימן כה בד"ה הנה), שכתב שרוב התבשילים שלהם היו אורז, בשר וירקות, ולא חמץ, ובכל כלי הולכים אחר רוב תשמישו, ולכן מקילים בהכשרם. אולם זה לא נכון, כי בבן איש חי צירף כמה וכמה צירופים, וזה רק צירוף אחד שרוב פעמים מבשלים אורז לבד, והוא עצמו ברב פעלים במקום אחר (ה"ד האו"ח

סימן יז), הצריך הכשר ליבון לכירים, אף שרוב תשמישו אינו לחמץ. ואם הוא כלי גדול כמו מיחם ממלאים אותו במים עד הסוף, וכשהמים רותחים ומבעבעים נשפכים על הצדדים ומכשירים אותו, והמכסה מועיל לו הגעלה, ולא צריך ליבון, כי רוב בליעתו מהאדים. על כל פנים אפילו פעם אחת בלע חמץ צריך הכשר, כי חמץ זה להיכן הלך? הגע עצמך, מי שהולך לעיר העתיקה וקונה מחבת מערבי, ואומר לו המוכר: רק פעם אחת לפני שנה טיגנו בו בשר טרפה, אבל מאז רק ביצים, אטו לא צריך הכשר?! ואין הבדל בזה בין בלע איסור לבלע חמץ, לכן צריך להכשיר את הפינג'אן או את המיחם, או שיקנו חדש לפסח.

כלי שתיה

יז. לפני יותר מ-25 שנה הזמינו אותי בכסא רחמים לבחון מבחן פומבי את האברכים על איסור והיתר, לידי ישב ראש הישיבה ע"ה, ומצד שני יבדל"ח הרב ציון בוארון, ושאלתי אותם, מה דין הפינג'אן או המיחם, האם צריך להכשיר אותם או לא? קם אברך אחד ואמר שלא צריך להכשיר. פתחתי לו את השלחן ערוך (סימן תנא סעיף כה) וזו לשונו: כל כלי השתיה, בין צלוחיות בין כוסות, מותרים בשטיפה, בין שהם של זכוכית, בין שהם של עץ, בין שהם של מתכת, בין שהם של חרס, ואף על פי שלפעמים נותנים בהם לחם חם, כיון שרוב תשמישן אינו אלא בצונן סגי בשטיפה, שלא הלכו בכל כלי אלא אחר רוב תשמישו. ע"כ. הנה מרן כותב רוב תשמישו בצונן, בזה הולכים אחר רוב בליעתו, ולא אם בלע חמץ או לא, ודי בפעם שבלע חמץ שצריך הכשר. ראש הישיבה הצדיק את התלמיד שלו, שפינג'אן לא צריך הכשר, והעמיד את השלחן ערוך שמדבר רק על כלי שתיה שרוב תשמישם בחמץ, כגון כוסות של בירה. אבל זו אוקימתא לא נכונה, כי מרן כתב "כל" כלי שתיה, וממה שכתב שרוב תשמישו בצונן ומיעוטו בחם, ולא כתב שרוב תשמישו בכשר ומיעוטו בחמץ, משמע שאם בלע אפילו פעם אחת חמץ צריך הכשר. היה ויכוח, אבל הם התעקשו. כל אחד מבין שכלי שפעם אחת בלע חמץ, אפילו שרוב השנה בלע מים, צריך הכשר.

אי"ה בשבוע הבא עוברים לשעון קיץ, הרב המקדים יתחיל בשעה 21:30, והשיעור בשעה 22:00.

בשורה טובה לעולם התורה יצא לאור הספר שרבים ציפו לו ילקוט יוסף ברכות חלק ג' סימנים רה-רלט

בין הנדונים בספר:

- נפל טיל על בנין האם מברכים הגומל
- ברכה על הקוף כל שלושים יום
- מקרא מגילה בעזה בפלג המנחה
- דיני מלחמה
- שהחיינו על פירות מורכבים
- האם משערים בנפח או במשקל
- לוח ברכות מפורט מאוד
- ועוד ועוד נושאים רבים בדיני ברכות

1070 עמודים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות

רוצה להיות שותף ביזמי הרבים ולהפיץ את העלונים?

התקשר אלינו: 053-4774733 בין השעות 08:00-14:00 לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה בשירות הודעות, או במייל d95872@gmail.com